

ЛИСТИ ЗАКЛИНСЬКИХ ДО ІВАНА ФРАНКА

Роман ГОРАК, Богдан ЧУДІЙОВИЧ

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79001,
e-mail: r.d.horak@gmail.com*

*Львівський національний літературно-меморіальний
музей Івана Франка
вул. Івана Франка, 150–152, Львів, Україна, 79011
e-mail: chudiyovych@ukr.net*

Уперше публікуємо листи Романа, Леоніда, Богдана та Корнила Заклинських до Івана Франка: вони висвітлюють історію роботи Івана Франка над виданням творів Юрія Федьковича, монографією про Лук'яна Кобилицю та цілим рядом творів, а також чимало матеріалу про тогочасні суспільно-політичні стосунки в Галичині та Буковині.

Ключові слова: Роман Заклинський, Богдан Заклинський, Леонід Заклинський, Корнило Заклинський, Юрій Федькович. Лук'ян Кобилиця, Марко Вовчок, Опанас Маркович, листи.

У відділі рукописів та текстології Інституту літератури ім. Тараса Шевченка НАН України зберігаються листи родини Заклинських до Івана Франка, три з яких належать Леоніду Заклинському, двадцять два – його братові Роману та його синам: п'ять – Богданові та один – Корнилові.

Із Романом Заклинським – відомим українським літературознавцем, істориком та етнографом – Іван Франко знався ще зі студентських часів, бо він у 1880–1885 роках навчався на філософському факультеті Львівського університету, слухав ті ж лекції, що й Іван Франко, а також відвідував ті ж семінари, що й він. «Любий пане Богдане! – писав Іван Франко синові Романа Заклинському Богданові в єдиному збереженому листі від 20 червня 1905 року. – Не перепрошуйте мене, що Ви мені неznані, бо я старий знайомий Вашого тата; та й Вас знаю як свого сотрудника при збиранні приповідок, щодо яких прошу тепер – уже й особисто – не покидайте праці, бо у Ваших збірочках, коли не все, то бодай 75 % нового для мене» [11, с. 268–269]. Цей лист був відповіддю Івана Франка на лист Богдана Заклинського від 13 червня 1905 року, у якому тоді ще він, учень Станіславівської гімназії, вислав низку зібраних приповідок для того, щоб Іван Франко використовував їх у дослідженнях. Просив одночасно з тим проглянути вірші вчителя Миколи Яціва, чи вони надаються до публікації. Вірші виявилися, як писав у відповіді в

цьому ж листі Іван Франко, «до нічого», а тому не надаються до друку. При нагоді Іван Франко просив: «Дуже був би Вам вдячний, якби Ви в часі вакацій продовжали свої пошукування по старих церквах та попівських стріхах або хлопських хатах за старими паперами, друками та писаннями (навіть приватні документи, тестаменти, інтерцизи, акти процесів, циркуляри, все має вартість). Якби можна такі речі закуповувати до бібліотеки Наук[ового] тов[ариства] ім. Шевченка, то й се не виключене, невеличкий фондик на се у нас знайдеться. Щодо себе, то звертаю Вашу увагу спеціально на те, що, друкуючи IV том апокрифів, я подаю в ньому колекцію т[ак] зв[аних] Листів небесних, старих апокрифічних катехізмів, оповідань про померші душі, про рай і пекло, про антихриста і кінець світу. Подібних речей можна скрізь знайти немало у старих дяків та старих письменних селян. Якби Вам трапилося розпитати рукописи такого роду, то будьте ласкаві, коли вже їх не можна дістати даром або за гроші, в усякім разі повідомте мене, де і в кого є така річ і який більше-менше її зміст» [11, с. 269]. Це прохання Івана Франка Богдан Заклинський старанно виконував.

З подібними проханнями звертався Іван Франко й до батька Богдана Заклинського, зокрема допомогти зібрати йому документальні свідчення про Юрія Федьковича, якого він знав особисто, а також свідчення селян про Лук'яна Кобилицю. Свідченням тих прохань є листи Романа Заклинського до Івана Франка, з яких збереглося тільки 22.

Виконувати прохання Івана Франка щодо збирання старих документів для Богдана Заклинського не становило особливих труднощів, оскільки він був онуком о. Гната Заклинського, який мав широке коло знайомих серед духовенства і користувався високим авторитетом серед них. Був він 1820 року народження, 1845 року вступив у Львівську генеральну духовну семінарію, слухав богословські лекції на теологічному факультеті Львівського університету, був свідком революційних подій 1848 року у Львові, знищення Львівського університету австрійською артилерією під час тих подій, а також був свідком так званого «Собору руських учених», створення кафедри української словесності, яку очолив Омелян Огоновський, а також брав участь у багатьох акціях разом із львівськими студентами. 1849 року він висвятився, дістав скерування у містечко село Маріямпіль Галицького повіту, яке розкинулося над Дністром, де й помер 29 грудня 1866 року. Його старшим братом був Олексій (1819–1891), який теж народився у селі Озеряни тодішнього Товмацького повіту (тепер Тлумацький район Івано-Франківської області), де їхній батько Онуфрій Заклинський (1791–1833) був парохом тамтешньої церкви Миколая. Саме серед паперів, що залишилися після його смерті, Богдан Заклинський віднайшов деякі матеріали, які відіслав Іванові Франку для використання, а також віддав їх, як і той просив, на зберігання в НТШ.

Олексій Заклинський мав багату на пригоди біографію. У 1836 році він закінчив Станіславівську гімназію, навчався на правничому факультеті Віденського університету (1838–1842), але через хворобу вимушений був перервати навчання, у 1845 році вступив до Львівської духовної семінарії. Брав активну участь у подіях 1848 року, був членом Руської ради і як її члена його обрали делегатом від Галичини на Слов'янський з'їзд 1848 року у Празі, де був секретарем руської (української) секції. Через ці події перервав навчання у семінарії й аж у 1853 році був висвячений у священничий сан

і скерований на душпастирську роботу в Чернівці, 1861 року дістав скерування в Городенку, де довго не затримався, наступного року став адміністратором церкви в Кізлові Бережанського деканату, а в 1863 році його скерували в Старі Богородчани, де спочатку виконував обов'язки адміністратора тамтешньої церкви, а з 1865 року став її парохом. У 1870 році був обраний послом до Галицького сейму, а 1873 року – до Віденського парламенту. Писав поезії, деякі з яких поклав на музику. 1887 року став паралізованим і був прикутим до ліжка. У цей час написав спогади, які вперше вийшли друком 1890 року у Львові під назвою «Записки Алексея Заклинського, приходника Старых Богородчань». На їхній основі письменник М. Яцків написав оповідання «Посол Петришин» (1913 р.) [4, с. 207; 12, с. 132–133].

У цій книжці помістив також свої поезії, у тому числі й «Там, де Чорна Гора», яку Юрій Федькович переклав німецькою мовою, а Станіслав Людкевич зробив хорову обробку. Цю пісню було внесено у другий том збірника «Пісні та романси українських композиторів», який вийшов у Києві 1956 року.

Синами Гната Заклинського був Леонід (1850–1890), Роман (1852–1931), батько Богдана Заклинського, та Корнило (1857–1884), кожен із них вніс свою частку в скарбницю української культури.

Найстарший із синів Гната Заклинського, Леонід, навчався у Станіславській гімназії, де відзначився тим, що разом із товаришами Івана Франка Володимиром Навроцьким та Остапом Терлецьким редагував рукописну газету «Зірка». У 1874 році вступив на філософський факультет Львівського університету і брав активну участь у діяльності студентського товариства «Дружній лихвар», а 1876 року очолив «Академический кружок» та разом з Іваном Франком входив у склад редакції журналу «Друг». Про діяльність Леоніда Заклинського Іван Франко в «Нарисі історії українсько-руської літератури до 1890 р.» писав: «Найвизначніші особи в “Дружнім лихварі” були: Володимир Ганкевич, укінчений правник і голова товариства, який швидко по скінченню правничих студій умер, і Леонід Заклинський, студент класичної філології, властиво душа товариства. Вічно зайнятий товариством і громадою, він не прикладався до ніяких студій, але раз у раз, як то кажуть, піддержував духа у всіх, розмовляв то з сим, то з тим, лагодив усякі спори і кваси, у всіх людях бачачи тільки добрі сторони, а не бачачи хиб» [10, с. 373]. За поширення забороненої літератури та інші проступки у 1877 році був заарештований, але через брак суттєвих доказів невдовзі його звільнили. Довший час не міг дістати жодної вчительської посади, а тому з 1880 року працював писарем в адвокатській конторі, а з 1888 року був суплентом (помічником вчителя) у польській класичній гімназії в Ясло. Записував гуцульський фольклор. Хворів на сухоти, помер 9 квітня 1900 року в Станіславі.

Третій зі синів Гната Заклинського, Корнило, після закінчення Львівського університету працював учителем у Львівській академічній гімназії й залишив після себе великий літературний спадок. Він друкувався в журналах «Зоря», «Правда», «Весна» (Коломия) та інших періодичних виданнях. Про нього Іван Франко у згаданому «Нарисі» писав: «В “Зорі” 1880 р. виступив також з першою науковою працею Корнило Заклинський, що тут протягом дальших літ опублікував досить

довгий ряд історичних праць, почасти оригінальних (“Руські літописи і літописці з XVII ст.”, “Літопис Хмельницька”, “Зносини цісаря Рудольфа II з козаками”, а в справозданні академічної гімназії у Львові за р. 1883 – “Зносини козаків зі шведами і з князем Юрієм Ракочим”), почасти перерібок чужих статей (“Київські війти пани Ходики” В. Антоновича, “Павло Полуботок” М. Костомарова, “Судьба і значення Києва” В. Антоновича, “Про весільні руські пісні” Л. Боровиковського). І цьому молодому вченому, що був учеником львівського професора історії Ліске, доля поскупила віку і не дала йому вповні розвинути його вроджений талант» [10, с. 433–434]. Зібраний етнографічний матеріал був опублікований у 36-у томі «Етнографічного збірника» (1914). На основі цього матеріалу він написав оповідання «Домарчук» (1878), «Дві вдови», «Федиха» (обидва – 1880). Частина зібраного етнографічного матеріалу досі не опублікована [6, с. 230–231].

Ще один син Гната Заклинського – Роман Заклинський (8.04.1852 – 20.03.1931) – у 1885 році закінчив філософський факультет Львівського університету, у 1891–1912 роках викладав у Станіславській учительській семінарії. Під різними псевдонімами та криптонімами (Р. З., Н. Н., Ром. З.), а також під власним прізвищем друкувався у виданнях «Просвіти», а також часописах «Газета школьна», «Школьна часопись», «Учитель», «Батьківщина». «Діло», журналі «Зоря». Був також автором шкільних підручників, а також був особисто знайомий з Ю. Федьковичем, І. Франком, М. Павликом, О. Маковеем, Б. Грінченком, І. Нечуй-Левицьким і листувався з ними. Написав спогади про Ю. Федьковича (1901), І. Нечуй-Левицького (1928) та Петра Ніщинського (1903).

Про Романа Заклинського Іван Франко у «Нарисі» писав: «В тім самім році (1887. – Б. Ч.) вийшла як 98-ма книжка “Просвіти” “Географія Русі, часть перша, Русь Галицька, Буковинська й Угорська, з картою”, написана Романом Заклинським. Сей, здається, найстарший з трьох братів Заклинських виступив на літературне поле ще в половині 70-х років, друкуючи свої праці в “Газеті школьній”, в виданнях “Просвіти” і в “Школьній часописі”. З тих давніших праць назву тут лише статтю “Русини в Банаті і Добруджі”, друковану в “Школьній часописі” 1881 р. “Географія” Заклинського вийшла дуже слаба і автор вже не брався писати другу часть» [10, с. 447–448]. Попри те, Іван Франко позитивно оцінив його дослідження «Пояснення одного темного місця в “Слові о полку Ігоревім”» [8, с. 121–124]. Пробивав своїх сил і в художній літературі. Найбільш відомим його твором є історичне оповідання «Наше лихоліте» (1892). Роман Заклинський був батьком Ростислава та Богдана Заклинських.

Ростислав Заклинський (20.10.1887 – 18.09.1974) був літературознавцем та письменником. Закінчив Станіславську гімназію. Навчався на юридичному факультеті Празького, Львівського університетів, закінчив юридичний факультет Віденського університету (1913), а також географічний факультет Самаркандського учительського інституту (1941). У 1907 році був адміністратором літературно-наукового місячника «На просвіті», у 1909 – співробітник «Зірки», видання, призначеного для таємних гуртків молоді Станіслава. Із 1910 працював у редакції львівської газети «Громадський голос», згодом був бібліотекарем НТШ. У 1913–1918 роках редагував журнал «Шляхи». 1918 року став доктором прав і почав працювати в адвокатській канцелярії одного зі засновників

радикальної партії Левка Бачинського у м. Станіславові, з 1919 року й очолював її друкований орган – газету «Народ». До 1 листопада 1918 року перебував у лавах Легіону Українського Січового Стрілецтва, був співробітником «Пресової квартири УСС». Згодом належав до УГА. У 1920 році у складі Червоної Української Галицької Армії воював проти поляків, 1921 вступив до КП(б)У. Належав до літературного об'єднання «Західна Україна». Згодом був викладачем Кам'янець-Подільського інституту народної освіти та Київського сільськогосподарського та художнього інститутів. Деякий час був директором Історичного музею у Києві. У 1930–1933 роках був редактором видавництва літератури і мистецтва, старшим науковим співробітником Інституту Тараса Шевченка у Харкові, а також директором музею Т. Г. Шевченка при ньому. 31 серпня 1933 року був звільнений з роботи й без суду та слідства висланий до Сибіру, згодом – до Карелії (Середньої Азії). Брав участь у будівництві Біломорканалу. Дивом залишився живим. Повернувся додому 1948 року і вчителював на Станіславщині. З 1957 року – у Львові. Жив і працював у Малих Кривчичах під Львовом [1; 3, с. 208]. Чимало своїх досліджень присвятив Іванові Франку («Світогляд Івана Франка» (Львів, 1916); «Іван Франко як публіцист» (Львів, 1918), «Громадсько-політичний рух в Галичині й Іван Франко» в книзі «Іван Франко» (Київ, 1926), «Перша повість Івана Франка» (Київ, 1932). Є автором статей про Марка Черемшину, Юрія Федьковича, Дмитра Рудика. У творчому доробку Ростислава Заклинського є оповідання, серед яких: «На Володимирській горі у Києві» (1912), «Бомби, утеча» (1916), «З життя галицького червоного полку (1921)», «Конституційні гарантії» (1922). Упорядкував родинний архів Заклинських у Львівській національній науковій бібліотеці ім. В. Стефаника НАН України.

Старшим братом Ростислава Заклинського був Богдан Заклинський, який виступав у пресі під псевдонімами та криптонімами – Богдан 3-ий, Б. 3., Романченко Данило, Дуб, Богданко, Д-о, С. Правдолюб. Він народився 19.08.1886 році в Станіславові. В українську літературу увійшов як письменник, фольклорист, етнограф, літературознавець, педагог, громадський та культурний діяч. Був дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка (1913). У 1910 році закінчив Станіславську гімназію. Маючи добрий приклад зі своїх родичів, батька та його братів і дідів, з молодих літ брав активну участь у громадському житті. Усюди, де не бував, збирав фольклор та народні оповідки. У гімназії навчався разом з пізнішим відомим літературним критиком Миколою Федюшкою – Миколою Євшаном. Зібрані етнографічні матеріали, зокрема приповідки, висилав Іванові Франку, який за них висловив подяку в передмові до першого тому видання «Галицько-руських народних приповідок», що вийшов у Львові 1905 року за «збірку дуже гарних матеріалів, записаних у пов. Станіславівським, Богородчанським та Товмацьким» [9, с. 298], а також у передмові до другого тому цього ж видання [9, с. 318]. Для Івана Франка розшукував по приходствах старі рукописи, «Божі листки», апокрифи. А в дослідженні «До історії українського вертепу XVIII в.», уперше опублікованому в «Записках наукового товариства Шевченка» (ЗНТШ) у 1906 році, детально зупинився на одній руській пісні, яку у школярським рукописі віднайшов Богдан Заклинський і передав на зберігання до бібліотеки НТШ [7, с. 280]. Узагалі зібрав і передав Музею

Наукового товариства імені Шевченка більш як 250 етнографічних експонатів. Закінчив філософський факультет Львівського університету і розпочав вчителювати. Працював у вельми несприятливих умовах у глухих гуцульських селах, далеких від цивілізації. Уперто боровся за народну освіту рідною мовою, за що неодноразово його перекидали з одного села на інше. Друкувався в галицьких виданнях («Дзвінок», «Діло», «Рідне слово», «Свобода»). З початком Першої світової війни вступив до Легіону Українських січових стрільців. Від січня 1915 року працював у секції народного шкільництва Загальноукраїнської культурної ради у Відні, уклав і опублікував «Український буквар» (1916), «Читаночку для чемних діточок» (1917). У 1919–1920 роках разом з М. Угрином-Безгрішним працював у видавництві «Довбуш», де видав кілька читанок для початкових шкіл. У 1920–1927 роках працював учителем народних шкіл Закарпатської України (Тур'ї Ремети, Великий Бочків, нині смт Великий Бичків, Ясіня). 1928 року упорядковував архів Українського педагогічного товариства. Чимало зусиль доклав до організації читалень «Просвіти», осередків «Рідної школи» та «Пласту». З 1944 року працював у Львівському відділенні Інституту мистецтвознавства, фольклору й етнографії (ІМФЕ) АН УРСР під керівництвом Філарета Колесси. У творчому доробку Богдана Заклинського більше 100 наукових розвідок, статей, брошур, шкільних підручників, методичних посібників, серед яких є такі, які не втратили своєї актуальності й тепер («Національне виховання» (1927), «Діяльна школа» (1927), «Виховання провідників» (1928), та ін.). Фольклорні матеріали, зібрані Богданом Заклинським, опубліковані у працях не тільки Івана Франка, але й Володимира Гнатюка. Його етнографічні матеріали увійшли до наукових збірників «Історичні пісні» (1961), «Колядки та щедрівки» (1965), «Коломийки», (1969). Був у дружніх стосунках з Марійкою Підгірянкою, Василем Стефаником, Іваном Франком, Листувався з Христиною Алчевською, Мирославом Ірчаном, Федором Вовком, Михайлом Грушевським, Миколою Плеваком та іншими українськими діячами [2]. Багато неопублікованих рукописів Богдана Заклинського зберігається в ІМФЕ НАН України та ЛНБ ім. В. Стефаника (відділ рукописів, ф. 48). У фонді Івана Франка, що в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України збереглося п'ять листів, останній із яких датується 28.12.1911 року. Він стосується брошури під назвою «Всеукраїнський Катехизм», яку Богдан Заклинський видав у Вижниці під криптонімом «Вс. К.», 10 % від її продажу мало йти на рідну українську школу. Брошура вийшла 1911 року у друкарні С. Ліппена й містила 32 сторінки.

Не знаючи, хто ховається під криптонімом «Вс. К.», Іван Франко виступив з різкою критикою на неї на сторінках газети «Неділя», яка виходила під редакцією В. Щурата. Це примусило Богдана Заклинського написати Іванові Франкові листа з обороною своєї позиції. Основні ідеї цієї брошури не втратили актуальності й дотепер. На жаль, це був останній лист Богдана Заклинського до Івана Франка. 1930 року Богдан Заклинський написав свої короткі спогади про Івана Франка, які були опубліковані під назвою «Мої спомини про Івана Франка» тільки у 1972 році [5, с. 248]. Там він оминув свою дискусію з Іваном Франком через брошуру, а розповів про зустріч із ним у Ловрані взимку 1908–1909 року, де хворий письменник лікувався у пансіонаті дружини художника Тита Романчука (1865–1911), сина лідера «нової ери» Юліана Романчука. Із цих спогадів

можна ще дізнатися, що відому світлину з того часу, на якій Іван Франко сидить у пальто в кріслі, зробила дружина Тита Романчука.

Дружиною Богдана Заклинського була Осипа Заклинська, дівоче прізвище якої було Середа. Вона народилася 10 березня 1894 року в Станіславі; а померла у Львові 17 липня 1972 року. У літературі вона часто виступала під псевдонімами та криптонімами: О. З., Осипа З., Берізка.

Вона закінчила у 1913 році вчительську семінарію у Станіславі, а в листопаді цього ж року одружилася з Богданом Заклинським у Жаб'ї-Ільці, де тоді вчителювала Осипа. Перебуваючи на Гуцульщині, Богдан Заклинський, придбав різноманітний одяг та прикраси до одягу, різьблені та мосяжні вироби, писанки та інші речі з побуту гуцулів, які 1913 року передав для етнографічного відділу Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Там він також записав чимало народних казок, вірувань та замовлянь, завдяки чому сучасні читачі мають можливість ознайомитися з рідкісними фольклорними творами карпатського краю та дізнатися про тогочасний стан освіти.

На початку Першої світової війни молоде подружжя емігрувало до Відня, але при кінці листопада повернулося назад через поганий стан здоров'я чоловіка Богдана Заклинського і замешкало в гірському селі Кривопіллі неподалік від Жаб'я-Ільця. У липні 1916 року Осипа Заклинська з двома маленькими дітьми, Святославом (1915 року народження) та грудною Оленкою, яка народилася на початку року, вимушена була знову виїхати на захід, рятуючись від повторного наступу російських військ. Вона опинилася в Долішній Австрії у таборі для біженців у Гмінді, де познайомилася з відомою письменницею Катрею Гриневичевою та поетесою Марійкою Підгірянкою (Марією Домбровською), з якою провела чотири роки вигнання. Спочатку вчителювала у Кірхбергу, а після розформування таборів у Долішній Нижній Австрії у 1918 році працювала разом із Марійкою Підгірянкою в бараках для дітей-сиріт у Сватоборжцях (Моравія). Під час війни у 1917 році у Львові склала вчительський кваліфікаційний іспит. У 1918 році у неї народилася третя дитина – дочка Оріся.

Після утворення Чехословацької республіки у 1919 році Осипа Заклинська отримала працю учительки разом із Марійкою Підгірянкою на Закарпатті: спочатку в селі Зарічово, що в теперішньому Перечинському районі Закарпатської області на річці Уж, 28 км від Ужгорода, а в 1920 році стала вчителювати в самому місті Перечині. Після приїзду на Закарпаття чоловіка Богдана Заклинського у 1920 році, подружжя почало працювати у Тур'ях-Реметах цього ж Перечинського району за дев'ять кілометрів від районного центру.

Богдан Заклинський дістав працю в українській школі, а його дружина – у словацькій. З 1922 року Заклинські вчителювали у Великому Бичкові Рахівського повіту, що зараз на самому кордоні з Румунією. Працюючи учителькою, Осипа Заклинська у 1922 році заочно навчалася на філологічному факультеті Ужгородського педагогічного інституту, а 1923 році склала вищий педагогічний іспит в Ужгороді.

У 1925 році подружжя переїхало в Ясіню, де Богдан Заклинський працював у місцевій школі, але в червні 1927 року він був звільнений з роботи під час кампанії звільнення всіх українських учителів, що були вихідцями з Галичини.

Після звільнення Богдана Заклинського з роботи подружжя переїхало в Галичину та замешкало в Золочеві, де товариство «Рідна Школа» з 1 вересня 1927 року надало Богдану Заклинському місце вчителя у народній школі ім. М. Шашкевича. Через рік він отримав працю у Львові. Осипа Заклинська також стала вчителювати у місті. Перебуваючи в Золочеві, Осипа Заклинська брала активну участь у громадській діяльності, працюючи в жіночих організаціях, зокрема у 1929–1930 роках працювала в присілку Журі біля села Мокротина Жовківського повіту та була членом надзірної ради організації «Взаїмна поміч українського вчителства», у якій займалася працевлаштуванням учительок. 1 жовтня 1929 року Богданові Заклинському вдалося отримати призначення на посаду вчителя в державній публічній загальній школі в Явірнику-Руському, а через рік він почав завідувати трикласною народною школою у с. П'яткова, де одержала працю і його дружина. Село П'яткова (польс. *Piątkowa*, до 1945 П'яткова-Руська) належить до Дубецько-Перемишльського повіту в Підкарпатському воєводстві на південному сході Польщі, лежить над річкою Явірник (польс. *Jawornik*), правою притокою Сяну. У цьому селі Заклинські пропрацювали сім років, розгорнувши широку національно-просвітницьку і антиалкогольну діяльність серед українського населення, яка не сподобалася польським шовіністам та євреям, які тримали в селі корчми і споювали селян. У 1937 році Богдана Заклинського перевели на працю у с. Медведівці Бучацького повіту, а дружину – до м. Монастириська. Тільки через рік Богдан Заклинський добився праці у с. Слобідка-Горішня, яке неподалік Монастириськ, де він працював до 1941 року, коли радянські війська, що відступали, жорстоко мстилися місцевим мешканцям. Один з радянських солдатів застрелив сина Заклинських Святослава. У липні 1941 року Заклинські переїхали до Львова. У 1944–1946 роках Осипа Заклинська працювала завучем початкової школи в с. Ясницька Яворівського району Львівської області, що за вісім кілометрів від Львова. Після смерті чоловіка 12 квітня 1946 року Осипа Заклинська залишилася самотньою. З квітня 1946 до кінця 1947 року вона працювала спочатку на посаді секретаря-машиністки, а відтак на посаді бібліотекаря відділу комплектування Львівської наукової бібліотеки ім. Василя Стефаника АН УРСР. У 1945–1949 роках навчалася на заочному відділі філологічного факультету у Львівському університеті ім. Івана Франка. У 1948 році була призначена директором школи в селі В'язовій Жовківського р-ну Львівської області, у 1949–1953 роках викладала в школах № 63 м. Львова та в селі Кізлові Львівської обл.

Осипа Заклинська залишила помітний слід і в літературі. Вона є автором оповідань «На святий вечір» і «Дзвінок» для української читанки, що вийшла у 1931 році. Її статті на педагогічні та господарські теми та куховарські рецепти часто друкували часописи «Нова хата», «Жіноча Доля», «Учительське слово», «Українська школа». Матеріали з методики навчання, рецензії на дитячі видання друкувалися в часопису «Шлях навчання та виховання». Вона друкувала також переклади творів для дітей, оскільки вільно володіла німецькою, польською, словацькою мовами та добре знала французьку та російську мови. У 1928 році у Львові видала книжку «Нова кухня вітамінова», а наступного року – «Як добути красу та задержати молодість та здоров'я» (косметичний poradnik для плекання краси). Обидві книжки у вигляді подарункового

видання під назвою «Книга зі старого креденсу» (упорядкування О. Антонової) вийшли 2014 року у видавництві «Богуславкнига». Дочка Богдана та Осипи Заклинських Олена стала визначною українською танцівницею, хореографом, поетесою та художницею й виховала покоління танцюристів у різних середовищах української діаспори Канади і США. Вона народилася 14 квітня 1916 року в с. Ільці, де вчителювали її батьки. Навчалася в Українській реальній гімназії у Празі, Українському дівочому інституті у Перемишлі. З малих літ Оленка цікавилася народними танцями. Згодом у Празі Оленка студіювала танці у молодого реформатора українських національних танців Василя Авраменка та українського балетмейстера класичного танцю Олександра Костина. Відтак вона навчалась у Оксани Федак-Дрогомирецької і Марини Бронєвської, які вели свої школи при Музичному Інституті ім. Лисенка у Львові. Паралельно О. Заклинська навчалася музичних предметів у Романа Савицького та Миколи Колесси, які допомогли їй систематизувати свої погляди на український фольклор та поняття музичної традиції. Перший публічний її виступ відбувся на творчому вечорі учнів Оксани Федак-Дрогомирецької у Львові 1936 року, а першою вершиною її виконавської майстерності та мистецтва стали танці «Дорога» (на музику З. Лиська), «Метелиця» (на музику В. Барвінського) та «Спомин з гір» (на музику В. Безкоровайного).

У 1938 році Олена Заклинська стала переможцем Міжнародного фестивалю мистецького танцю в Брюсселі, що спричинило зацікавлення до української культури. Згодом вона виступала в трупі Львівського оперного театру, познайомилася з майстрами української сцени – концертмейстром Оленою Голинською, прима-балериною Валентиною Переяславець, танцівницею Ромою Приймою. Наприкінці Другої світової війни О. Заклинська виїхала до Відня, де навчалася у славетної австрійської танцівниці Розалії Хлядек. Через табори для переміщених осіб в Австрії (Інсбрук) та Німеччині О. Заклинська у 1948 році емігрувала до Канади, де у Вінніпезі відкрила школу танців при Вищих освітніх курсах. Невдовзі вона обрала собі сценічне ім'я Гердан. Стала найпопулярнішою танцівницею Канади, на фестивалях здобувала найвищі нагороди. Вихованці її школи стали отримувати відзнаки за виконання поставлених нею танців та брали участь у низці заходів українців Канади. Тогочасна преса відзначала неординарність танцівниці в її сольних концертах. Про неї у 1955 році знято фільм кінорежисера Богдана Солюка «Чар танку».

Від 1956 року О. Заклинська мешкала в Нью-Йорку, де працювала професором хореографії в Українському музичному інституті, виховуючи цілі покоління танцюристів у різних середовищах української діаспори Канади і США.

Окрім танцювального мистецтва, О. Заклинська писала вірші, які 1964 року вийшли в Нью-Йорку окремою книгою під назвою «Ритми полонини». О. Заклинська навчалася малярства в приватній студії художника Любомира-Романа Кузьми (1913–2004) в Нью-Йорку і брала участь у мистецьких виставках. Її акварелі і графіка присвячені рідним Карпатам. Вона активно співпрацювала над створенням сценічних образів з відомими художниками Святославом Гординським, Миколою Бутовичем та Антіном Малюцюю.

Померла Олена Гердан-Заклинська 23 січня 1999 року і похована на кладовищі у м. Редінг (Пенсильванія, США) [14].

Листи Заклинських – Романа, Леоніда, Богдана та Корнила до Івана Франка друкуємо зі збереженням усіх особливостей тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Арсенич П.* Заклинський Ростислав Романович / П. Арсенич // *Енциклопедія сучасної України* : у 30 т. / ред. кол. І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. – Київ, 2003 – 2016.
2. *Герасимова Г.* Заклинський Богдан Романович / Г. Герасимова // *Енциклопедія історії України* : Т. 3: Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ : Наукова думка, 2005.
3. *Герасимова Г.* Заклинський Ростислав Романович / Г. Герасимова // *Енциклопедія історії України*: у 10 т. Т. 3 : Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2005. – С. 208.
4. *Герасимова Г.* Заклинський Олексій Онуфрійович / Г. Герасимова, І. Чорновол // *Енциклопедія історії України*: у 10 т. Т. 3: Е–Й / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН України. – Київ : Наукова думка, 2005.
5. *Заклинський Б.* Мої спомини про Івана Франка / Б. Заклинський // *Іван Франко у спогадах сучасників* / упоряд., вст. стаття, примітки О. Дея. – Київ : Дніпро, 1972. – 620 с.
6. *Українська літературна енциклопедія* / редкол: Дзевєрін І. (відпов. ред.) Вервес Г. та ін. – Київ : Українська радянська енциклопедія ім. М. Бажана, 1990. – Т. 2. – 576 с.
7. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. Т. 36 / Іван Франко. – Київ : Наукова думка, 1982. – 487 с.
8. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. Т. 37 / Іван Франко. – Київ : Наукова думка, 1986. – 678 с.
9. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. Т. 38 / Іван Франко. – Київ : Наукова думка, 1983. – 619 с.
10. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. Т. 41 / Іван Франко. – Київ : Наукова думка, 1984. – 680 с.
11. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. Т. 50 / Іван Франко. – Київ : Наукова думка, 1986. – 703 с.
12. *Чорновол І.* 199 депутатів Галицького сейму / І. Чорновол. – Львів : Тріада плюс, 2010. – 228 с. – Серія «Львівська сотня».
13. *Ясінський Б.* Літературно-науковий вісник : Показчик змісту / Б. Ясінський. – Київ; Нью-Йорк : Смолоскип, 2000. – 544 с.
14. *Яців Р.* Життя і творчість : біографічний нарис / Р. Яців, О. Гердан-Заклинська. – Богуславка, 2013. – 60 с.

Стаття надійшла до редколегії 02.10.2018

Прийнята до друку 11.10.2018

Листи Леоніда Заклинського до Івана Франка

№ 1.

У Станіславі 14.4.84.

К.[оханий]Т.[оваришу] Пишеш в 4.числї Зорі¹, що опишеш житє того старого злодїя під именем «Андрусь Басараб». Оджеж прошу Тьа, назви Свого богатира инакше, бо ту в нашій сторони Басараби дуже поважні господарі, и прикро би їм то було; – а саме: тепер зачинають Беркута² у нас читати и подобаєсь, то на щож кого від себе відштовхувати? Прошу Тьа дуже и цьульую сердешно.

Леонид.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1615. – Арк. 35–36. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка на адресу: «Високоважний Пан Иван Франко льїтерат у Львові, ул. Фредри, ч. 3».

№ 2

[Станіслав, 3.06. 1884]³

Ласкавий добродію!

Пригадую Вам мою просьбу про Пархенбліта⁴. Зладьте єго може і дві главї, щоби рисунків коньче можь разом зладити, тай старайтесь о те щоб ілюструвати мож. На всякій случай прошу Вас щоби Парх.[енбліт] дійшов мені 9/6. До сучасної літописі⁵ вишлю Вам манускрипт. 8/6. Чи будете все в Нагуєвичах? Може Ви потрібні? Напишіть як здорове.

Ваш Леонид.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1618. – Арк. 505–506. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка за адресою: «Вп. І. Франко в Нагуєвичі Дрогобич».

№ 3

У Станіславі 12.12.84.

Д.[орогий] Т. [оваришу] Лїпше пізно як нїколи. Вінницька⁶ називаєсья Екатерина и є ще членом тов. Качковского, членом також є Зарицка Александра⁷, що була там на зборах. Левицка називаєсья Іоанна. Фатально Ти мене обкромів, и виходит по троха так, що піднесенї наші, а з тамтих ледве згаданї, а то дуже небезпечно. Шкода, що я сам на чисто не переписав, а то Тобі зле було читати. Теофіль Окуньевский⁸ просит Тебе, щобишь му прислав той лист Кониського на тім вузькім а довгїм кавалку паперу писаний, що взяв тоді у мене. Цьульую Тьа сердечно Леонид.]

ІЛ. – Ф. 3. – № 1618. – Арк. 763–764. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка за адресою: «До Хв. Редакції “Дїла”» (дльа Ивана Франка) у Львові ул. Галицка, ч. 44».

Примітки

¹ У четвертому номері журналі «Зоря», що вийшов 15/27 лютого 1884 року, у вступному слові до публікації свого оповідання «Хлопська комісія» Іван Франко зазначав, що написане воно на основі розповіді старого злодія Михайла Забранського.

«Єго характер і особу, – писав Іван Франко, – я надіюсь докладно описати в окремій повісті “Андрусь Басараб”». Ця повість мала продовжити «Борислав сміється», однак здійснити свій задум Іванові Франку не вдалося. Така повість не була написана.

² Повість «Захар Беркут» (Образ громадського життя Карпатської Русі в XIII віці) була надрукована в журналі «Зоря» у №№ 7–15 за 1883 рік і цього ж року повість накладом редакції «Зорі» вийшла окремим відбитком.

³ Датовано на основі поштового штемпелю.

⁴ Ідеться про сатиричну поему про Швинделеса Пархенбіта. Під назвою «Пісня Швинделеса Пархенбіта» ця сатира була опублікована в журналі «Нове зеркало» (ч. 2 від 15/27 січня 1884 року та ч. 3 від 1/12 лютого 1884 року). У четвертому числі журналу, вихід якого датується 15/27 лютого 1884 року, редакція повідомила, що з наступного числа розпочне друкувати сатиричну поему під назвою «Швинделеса Пархенбіта вандрівка з села Дерихлопи до Америки і назад», а тому просила читачів підтримати фінансово це видання, яке буде проілюстроване рисунками художника Корнила Устияновича.

Публікація поеми розпочалася від п'ятого числа журналу, вихід якого датується 1/13 березня 1884 року. Друга глава була опублікована в шостому числі (від 15/27 березня 1884 року). Публікація супроводжувалася одним малюнком Корнила Устияновича. Третя глава з малюнком Корнила Устияновича була опублікована у сьомому числі журналу (1/118 квітня 1884 року). Четверта – у восьмому числі (15/27 квітня 1884 року), п'ята – у числі десятому (15/27 травня 1884 року), шоста – 14-му числі (15/27 липня 1884 року). Закінчення шостої частини та початок сьомої були опубліковані у 16-му числі від 15/27 серпня 1884 року. У них вже не було рисунків Корнила Устияновича. Підписана поема була псевдонімом Івана Франка Мирон***. Поема так і залишилася незакінченою, хоча редакція запевняла, що продовження її «дальше буде». Накладом редакції «Нового зеркала» ця поема вийшла друком окремою брошурою, де було вказано правдиве ім'я її автора. З незрозумілих причин у світ вона не вийшла.

Поема не була внесена в основний корпус 50-томного видання творів Івана Франка. У наш час її опубліковано тільки у 52-му томі, що вийшов 2008 році.

⁵ За підписом Мирон*** поема «Сучасна літопись» («О русько мово») регулярно друкували в журналі «Нове зеркало» з четвертого числа, що вийшов 15/27 лютого 1884 року, до 13-го числа (за винятком ч. 10), а відтак – у ч. 17 та ч. 23, що вийшов 1/13 грудня 1884 року. Поема була внесена у двадцятитомне та п'ятдесятитомне видання творів Івана Франка.

⁶ Не вдалося знайти ближчих відомостей про особу.

⁷ Не вдалося знайти ближчих відомостей про особу.

⁸ На запрошення Теофіла Окуневського (1858–1937) – відомого українського громадського й політичного діяча, Іван Франко разом із Олександром Кониським (1836–1900), який на той час був у Галичині, під час студентської мандрівки влітку 1884 року виїхав з Коломиї через Вижницю до Яворова біля Косова. Лист О. Кониського до Л. Заклинського не зберігся.

Листи Романа Заклинського до Івана Франка

№ 1

Станіслав 7.7.96

Високоповажаний Добродію!

Удаюся до Вас, щоби Ви були ласкаві полагодити сльідуючу справу народну: Вичитав я в «Буковині»¹, що у Львові має вийти сими днями брошура, в котрій буде протест против тисячелітія мадярского. Се від біди найби було, але там на кінци має бути напечатана погроза для Мадярів, що Русини галицкі будут вести агітацію на Угорській Руси. Єсть то дуже дитинна погроза. Рутенці ще нічого не зробили, але уже хвалять ся. Ся погроза лише дуже пошкодит нам, наколиби ми справді хотіли вести агітацію. Така річ робит ся в найбільшій тайні, але не голосит ся сьвітови наперед, поки ще нічого не зроблено. Я пропонував ще пок.[ійному] Омелянови Огоновському, щоби Просьвіта зложила секретний комітет для Угорщини і се мало стати ся, але по рутенськи не стало ся. Отже я Вас прошу, щоби Ви вплинули на тих молодих людей опалистих, що в чоботі пальцем кивають на Мадярів, щоби доконче той уступ з погрозою опустили.

Чейже Ви знаєте, що презедент угорских міністрів пренумерує Діло через почту і має в своїм бюрі товмача-угроруса (Ласлов Чопей називає ся), що кождий артикул про Угорщину перекладає і дає президентови. Мадяри забезпечили ся від Галичини щоби не було якої агітації з сторони нашої і тому знесли commercium² з Галичиною, через що наш нарід потерпів нечувану шкоду. Заборона книжочок Просьвіти, то не гадайте, що оно припадкове; Єсть то вирафіноване лотроство мадярське: В насльідок заборони уже нема на Угорщині членів Просьвіти. Ті люди, що видають протест нехай би запитали ся п. Барвіньского³, чи оно на часі і чи політично і чи потрібне. Також вплиніт, щоби ніколи не було в ділі таких артикулів про Угорщину, як ті що були, лише щоби се подавати на засіданє тайному комітетови, наколиби завязав ся.

Цілую Вас сердечно

Ром. Заклинський.

Лл. – Ф. 3. – № 1610. – Арк. 293–296. Рукопис. Оригінал.

№ 2

Станіслав, 23 січня 1901.

Високоповажаний Пане Доктор!

Був я вчера через три години у Львові, обчислив ся з своїми тими трома годинами так, що гадав, що буду міг і з Вами бачити ся, та годі було. Був в бібліотеці тов. ім. Ш.[евченка], видів ся з Павликом. Він з тою довгою сивою бородою тепер найліпше виглядає т. є. поважний, інтелігентний, тож тепер вартоби єго відфотографувати. Така мені гадка прийшла до голови, як я на него дивив ся.

Тепер моя справа. Так ми говорили 17 і 18 грудня, понаписував я листи до тих всіх українців, що до них одержав адресу від Вас та від д. Гнатюка в справі Марка Вовчка. До тепер не одержав я від нікого відповідь, тож буду ждати ще пару місяців. Але не думайте, щоби їх відповіді могли повалити мою теорію, моє пересьвідченє, того не буде; – они могли би розширити круг моїх вістий про Опанаса⁴. То ожиданє на

відповідь лише опізнити о кілька місяців друковане моєї праці про Опанаса. Отсе хотів я Вам як найшвидше написати, щоби не чекали на Марка Вовчка до Вісника за марот⁵.

При сій нагоді повідомляю Вас, що Василь Волянський, управитель школи народної імени Чацького в Станіславові, має бюро Федьковича, котре походить ще від діда Федьковичевого⁶. Се бюро зроблене в стилу давнішим; тепер таких не роблять. На мою гадку має оно вартість яко старосьвітський мебель.

Остаю з правдивим поважанєм
Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1611. – Арк. 303–306. Рукопис. Оригінал.

№ 3

Станіслав, 8.2.1901.

Високоповажаний Пане Доктор!

В справі Марка Вовчка відписала мені уже Кулішиха⁷. Неоцінений лист. Є там незнані відомости про Марка Вовчка, ба й про Шевченка. Навіть дотепно пише. Але она покликуює ся на лист писаний Кулішем в тій справі до Ом. Огоновського. Я не годен на то нічого відповісти, бо того листу не бачив⁸. А з причини, що Ви обіцяли мені його дістати, то я дуже Вас прошу про тее не забувати і уже наперед Вам дякую. Той лист буде з р. 1888 здає ся. Нині відповідь посилаю їй.

З високим поважанєм
Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 141–142. Рукопис. Оригінал. Картка кореспонденційна. Штамп відправлення з Станіслава та одержання у Львові. Картка з адресою: «Др. Іван Франко. Редактор Вісника літ. наук. Львів, ул. Чарneckого 26. Канцелярия тов. ім. Шевченка».

№ 4

Станіслав, 5.5.1901.

Високоповажаний пане Доктор!

Пишу в справі музичних композицій Опанаса⁹.

На підставі Ваших запевнень і п. Гнатюка в розмові нашій дня 17 грудня 1900, що ті композиції буде можна підсунути під який відділ видань тов. ім. Шевч. і видати, або те видавництво, здає ся Боян¹⁰, що друкує своїм накладом пісні з нотами, возьме їх охоче для видання, – я писав на Україну з запевненем, що тов. ім. Ш. твори Опанасові напечатает. Як я ві второк (30.цвітня) чув з уст проф. Грушевського, при Вас і при п. Гнатюку, що тов. ім. Ш. не може видати їх. Так щоби не було компромітації нашої, т. є. моєї, що я писав, а Вашої і п. Гнатюка, що обіщували, – то прошу Вас і п. Гнатюка, постарайте ся, щоб Боян таки справді займив ся виданням композицій Опанасових. Добре булоби уже наперед про сеє поговорити з головою Бояна. Наколи ним є Волод. Шухевич¹¹, то прошу при тій розмові не згадувати про мою особу.

Даруйте, що при сій нагоді ще одно хочу Вам написати: Я дуже високо ціню Вашу повість Захар Беркут. Є то незрівнана і своїм тематом єдина повість. Ви тою одною повістю заслужили собі на безсмертну славу. Та в разячій дисгармонії до урочистого

тону в оповіданню важних подій, знаходить ся стиль. Той стиль – то не є Ваш стиль. Шкода [...] ¹² такого стилю. Тому я [...] ¹³ лист обірваний...

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 143–146. Рукопис. Оригінал.

№ 5

[16.08.1901] ¹⁴

Прошу помістити у Вістнику:

Меланія Загорська славно звісна артистка і співачка, названа задля прехорошого співання народних пісень послідним солов'єм українським, – померла в глибокій старості минушого року в селі Панурівці, борзенського повіту, Черниговської губернії. Просимо дуже, щоби хто написав її біографію для Вістника ¹⁵.

Роман Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 147–148. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка з адресою: «Світла редакція Літературно Наукового Вістника. Львів. ул. Чарнецького, 26. Канцелярія тов. ім. Шевченка».

№ 6

Вижниця, дня 23.8.1902

Високоповажаному Панови Докторови пересилає експедиція Федьковичівська щирий привіт і поздоровленє.

Нові материяли до біографії Федьк[овича] є, до Кобилиці є і пісня є, і Lehrplan ¹⁶ є. Реабілітація Федьковича в процесі аграрнім є. Акта того процесу мав я в руках, але їх не переписував, бо того є 140 аркушів; оден протокол не має ані початку, ані кінця, другий не має кінця, а все то не є оригінали, а лиш відпис. Я собі винотував нумер і дату того. Оригінали лежат в Краєвім правительстві, а там буде ліпше все то переписувати. Протоколи ті тичат особи Федьковича і є дуже цікаві.

З правдивим поважанєм Роман Заклинський, Ростислав З.[аклинський], Богдан З.[аклинський], Іван Гарасимович.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 149–150. Листівка із портретним зображенням Юрія Федьковича. На листівці текст: Накладом редакції «Зорі». Ширіть місячник «Зорю». Річно коштує лише 1 к. Адреса: Коломия. «І всім буде кара і всім нагорода! / Кроваві потоки не пусто ринуть. / Не Бог ме судити, – а в руки народам / Отдасть він страшний, праведний суд. О. Ю. Федькович».

№ 7

Станіслав, 17. X.1902.

Вп. Пане Доктор!

Статю про Кобилицю ¹⁷ маю готову до друку, лиш заким передавбим її до друкарні, хотів би я наперед прочитати всьо то, що було до тепер друковано про него. Всім лиш Ви моглиби допомогти. Тому прошу Вас дуже будьте ласкаві написати мені се.

Від Бучинського¹⁸ не годе я тепер нічого довідати ся, бо ми погнівали ся. Він тепер зажадав від мене заплатити сотки гроший за то, що перед 16 роками провадив якісь процеси маси спадкові мого тестя.

Ніхто тепер до него удає ся, як до кепского адвоката, а він людей нападає. Велику силу претенсий давних часів против селян зголосив до суду і все зголошує.

30 прим. «Споминів»¹⁹ одержав і дуже дякую. Про Зигмунтовского довідаю ся.

З поважанєм Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 151–152. Рукопис. Оригінал. Поштові штемплі поступлення та відправлення. Поштова листівка з адресою. Високоповажаний Пан Др. Іван Франко зволить ласкаво прийняти. Львів, ул. Поніньского, 4.

№ 8

[2.11.1902]

Високоповажаний Пане Доктор!

Наведених Вами праць я в Станіславі читати не годе, бо їх нігде не дістану. Чи не було де згадки про Кобилицю де в наших виданнях?

Я надибав на Буковині старенького попа 78 літнього, котрий мені подиктував розповідь біографію Кобилиці від того часу як тойже почав виступати на арені політичній. Єго оповіданє доповнили деякі селяни сторонєцькі. До того записав я пісню про Кобилицю. Розказ той про Коб. доходить аж до смерти єго і подає наслідки революції, які виникли для селян.

Дотично згадки Вашої про судові акта, – то я їх не маю, але добре, що Ви не друкуєте своєї праці без тих протоколів. Се найважнійша часть революції гуцульської і се страшний драмат¹⁹.

Перші акта за Кобилицю є у Краєвім правительстві – се є ті брехливі денунцияції дідичів на Кобилицю. До того додано протоколи складані заушниками паньскими против Кобилиці. Потому наступає протокол коломийский, що єго можна переписати в Коломїї або таки в Чернівцях, бо він там є. Пізнійші є протоколи суду карного черновецкого. Всі они походять з р. 1849. або 1850.

Випадало би щоби тов. ім. Ш. призначило на се певну квоту, щоби їх хто переписав...

Протоколи з аграрного процесу Федьковича мав я в руках в Путилові. Се є відпис понайбільше літографований (дрібне німецьке письмо). Лиш оден сшиток є повний, другі без початку або без кінця. Значить понищила їх пліснь. Не варто їх було переписувати там, лиш в Чернівцях, бо там они цілі. До того треба примітити, що того є більше як 140 аркушів. Отже я не годе був переписати, Я винотував собі їх дату і номер, щоби в регістратурі Краєвого правительства легко було їх вишукати.

Тут так само потрібно, щоби тов. ім. Ш. призначило певну квоту на переписанє протоколів сервітутового процесу, в котрім Федькович виступає як пленіпотент громад. Оригінальні протоко є там в Чернівцях. Може бути, що дещо з тих літографованих відбитків ще є в запасі в регістратурі, то ще ліпше булоби, бо не коштувало би нічого.

Я привіз з собою з Буковини плян науковий Федьковича, який він був впровадив у школах свого повіту без затвердження міністерства. Лиш в одній школі ледви я его придбав. Такого пляну не було в інших повітах буковинських. Чи буде его друкувати Н. Тов. ім. Ш.? Колиби ні, – так я его відошлю, звідки позичив.

Про Зигмунтовского²⁰ питаю я Крушельницького і інших. Зигмунтовский помер, а его родина проживає здає ся в Дрогобичи. Як мені що більше скажуть, то є точно місце пробування его родини, то я Вам напишу.

Остаю з правдивим поважанням для Високоповажаного Пана Доктора.

Роман Заклинський

2/11 1902.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1611. – Арк. 5215–528. Рукопис. Оригінал.

№ 9

Високоповажаний Пане Доктор!

Заким я напишу до виділу тов. ім. Ш. зглядом переписування сервітутових протоколів дотично Федьковича, хочу наперед повідомити Вас, що межі материялами зібраними мною сих вакацій до біографії Юрія, находить ся оден артикул про Ф-ча, коли він був членом сервітутової комісії; діяльність его в ній і пречудні та прехороші наслідки тої діяльності.

Отже в виду того, чи не добре було би наперед напечатати статтю мою про Ф-ча, щоби Ви осудили, чи є потреба печатати протоколи, позаяк тих прот. Є велика сила.

«Плян науковий» Федьковича пересилаю. Згадка про него є додана до брошури «Чи можна Федьк. Косованом звати»²¹, що ніби він той плян одержав від Відженця²² знакового. А що на нім (пляні) ось написано, що конференция его ухвалила, то було так, що Федьк. Предложив на конф. Сей плян і наказав учителям его ухвалити. Він був великим поступом в шкільництві буковинськiм і се велика заслуга Федь.-а. Чи его плян варто печатати? Се лишаю Вашому осудови. Він є трохи подібний до нашого галицького теперішнього пляну.

Наколи Ви напишете, що таки єднако потреба печатати протоколи сервітутові, так я зараз забираю ся до діла. З тих всіх протоколів, то найважніші є ті про Кобилицю? До теперішніх споминів про Федьк. Задумав я додати фотографію одного селянина з Банилова²³, що був приятелем его. Що Ви на се? З тої фотографії требаби зробити кліш.

Скоро тепер упораюся з Федьковичем, зараз забираю ся до викінчення готової праці про Опанаса Марковича. Я не понехав єї, лиш цілий рік по іспиті я негоден був взяти за перо! Я потребую доконче дістати до прочитання повісти писані по російски панею Марковичкою. Чи можнаби де у Львові їх позичити? Друге, чого я потребую, є се листи Тургенева. Они є додані (як остатний том) до его творів. Се мало тов. ім. Ш. закупити для своєї бібліотеки. Чи закупило?

Остаю з високим поважанєм для Високоповажаного Пана Доктора.

Роман Заклинський

8/11 02

ІЛ. – Ф. 3. – № 1611. – Арк. 531–534. Рукопис. Оригінал.

№ 10

Станіслав, 17.11.[19]02.

Високоповажаний Пане Доктор!

Я Вам дуже вдячний за присилку до прочитання Вашої рукописи²⁴. Прочитав з великим заняттям і пересвідчився, що нема там того всего, що я в рукописи маю. Ви пересвідчитеся, що нема потреби друкувати межі поезіями Федьковича тої другої поезії за Кобилицю, ніби Федьковичевої, бо она є – лише пісня народна, яку я долучаю до статі.

До тов. ім. Ш. я ще не писав, бо чекаю на відповідь Стоцького²⁵, котрого я просив щоби вказав студента, що годенби і схотівби і зумівби протоколи Кобилиці і сервітутової комісії переписати, тай і сказав ціну, позаяк я не знаю, що товариству ім. Ш. написати зглядом видатків на ту ціль.

Про Зигм. Буду розвідувати.

З поважанєм
Р. Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – 1611. – Арк. 541–542. Рукопис. Оригінал.

№ 11

[Станіслав, 12/1 1903]

Високоповажаний Пане Доктор!

Я тому обширно описав про Зигм.[унтовського]²⁶, бо думав, що Вам сего треба до якої повісти. Як довідаюся адресу його вдови, то напишу. Я тримаю Кобилицю тому, бо ще написав за новими материялами. Чи удасться роздобути, не знаю.

Марка Вовчка буду викінчувати, скоро упораюся з Федьк., зглядом котрого також жду на листи.

З Черновець довідався я лиш стілько, що проф. Стоцький посилає свої материяли про Федьковича у Львів.

Нового оповідання Марка Вовчка²⁷ в «К. Стар.» не читав, але напишу за тим до бібл. тов. ім. Ш.

Може би тов. ім. Ш. спровадило остатний том творив Тургенєва, де є листи його. Декотрі листи його маю і в них дещо є про Марка Вовчка. Чи не «Марусю»²⁸ надрукувала она в «К.Старині»? Наколи так – то лиш тішуся, що оригінал не пропав. Віддай она про мене зачула.

Остаю з правдивим поважанєм і пересилаю GRATULACIJE Нового Року.

Роман Заклинський.
Станіслав, 12/1 1903.

ІЛ. – Ф. 3. – 1630. – Арк. 153–154. Рукопис. Оригінал.

№ 12

Станіслав, 13.3.1903.

Високоповажаний пане Доктор!

Думав я, що протоколи Кобилиці уже всі переписані, а то детама; – Равлюк Никола ще не зачинав переписувати, бо прокуратор не хоче його допустити до тих протоколів без мандату

від Наукового товариства імені Шевченка. Чи мого письма не отримало товариство ім. Ш.? писане з порученем до тої роботи Николи Равлюка студ. філь. Чернівцях.

Може би Ви Пане Доктор на се порадили?

Я тепер все ще збираю материяли до Федьк., а навіть урядив я погоню за одним зшитком его поезий, котрий лежить десь у добрих людей. Хотівби я, щоби перший том творів Федьковича був дуже неповний. Чи удасться – Бог знає.

Можеби Ви Пане Доктор делегували кого до Бернгарда Міллера совітника апеляційного, і Августака пенсіонованого совітника судового, щоби від них списав спомини про Федьковича.

Портрет Федьковича доданий до тому другого, вправді мало розповсюднений, алеж бо і не було що розповсюднювати, бо поганий, очи попідпухали, лице набреккле. Той портрет красний, що его подала коломийська Зоря²⁹ от недавно.

Межи тими, що причинилися, чи там подали «причинки» до сего видання творів Федьк., не подали Ви Колессу і Маковея. Лише Бучинському нема за що дякувати, бо ті его спомини, то не его заслуга, але моя, бо я їх вимучив від него. В праці «Чи можна Федьк. Косованом звати?» , просив я его, щоби списав свої спомини , і чекав на се пару років на дармо. Тоді пішов я до него раз другий і десятий і неуступився , але він мусів мені диктувати. Я так від него записував, якби від неписьменного селянина. А що я часу натратив, заким я всьо списав. Бо нераз приходжу, его нема дома; другий раз прийду, поїхав (на термін до поблизького місточка), прийду третій раз, не має часу, або хорий, і т. д. Наконєць як я се списав і обробив по своєму, знов ходив я до него кілька разів, щоби єму читати, чи оно всьо так було, чи ні. Він тоді ще богато додавав, а я мусів знов наново переробляти всьо. Я таксамо бувби потрафив і від Остапа Терлецького³⁰, его спомини списати, наколиби я був у Львові, а так пропало.

«Посланіє» Федьковича думаю повинно би бути межи паперами у Бучинського на стриху. Коби то хто схотів пошукати сего в тих двох великих скринях, що у него на стриху спокійно спочивають!

Ви при «Кріль Іролю»³¹ подали, що Вам дав автограф тої поезії Бучинський. А не подали, що і я передав тов. ім. Ш. на власність автограф тої самої поезії. Значить ся, товариство ім. Ш. має тепер два автографи. Той, що мною переданий, знайшов я межи паперами Леонида³².

Остаю з глибоким поважанем для Високоповажаного Пана Доктора

Роман Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – №1624. – Арк. 405–408. Рукопис. Оригінал.

№ 13

Станіслав, 16.3.[19]03

Високоповажаний Пане Доктор!

1) Знайшлося макуляре³³ пляну наукового Федьковича, писане его власною рукою. Я вам післав відпис того пляну перед кількома місяцями. Чи теє макуляре придалоби ся Вам нащо? Напишіт з ласки Своєї.

2) Знайшла ся промова Федьковича, говорена ним на закінчене конференції учительської дня 30.3.1871., яку він відбув з учителями в Вижници. Се его рукопис.

3) Є меморіал Федьковича. Який конференція учительська ухвалила, ним опрацьований, про управиленне рускої правописи в школах буковинських, та був переслав его красвій раді шк.[ільній].

4) Чи Ви напечаталиби такий материял, з котрого показує ся, як Федькович відносив ся до школи, до учителів, съвящеників, рад шкільних місцевих і т.п. Чи поїхатиби за тим.

5) Чи потрібна булаби Вам апробата міністерска на Федьковичівський «співаник», котроу припоручає ся его для шкіл буковинських?

6) Ще живуть старі учителі, що були з Федьковичем на першій конфероенції за его інспектування. Чи не треба би подати фотографію того дому, де відбувала ся та перша конференція? А може і канцелярию, де він яко інспектор урядував?

Як Ваша ласка, то відпишіт мені на се.

Ще довідав ся я, де пробуває та особа, котра має у себе зшиток незнаних поезий Федьковича³⁴. Чи там поїхати за ним?, бо я лише написав до добрих людей, щоби від себе написали і красенько попросили тоту паню, нехайби той прислала. Я інакше не міг зробити, бо я негоден тепер жертвувати кільканайцять гульденів на подорож, в виду того, що я уже хочу офірувати мій труд і дорогий час, котрим я також не диспоную безуслівно, бо крім моїх шкільних занять, забирають мені досить часу проїздки з викладами по читальнях, до котрої роботи нема тут нікого крім Бариша, а він таки негоден роздерти ся, щоби поїхав нараз до двох. Крім того мені забирає много часу се, що вічно приходять до мене селяни за радами зглядом закладання крамниць, кас позичкових, та в шкільних справах. От чому я мало часу маю.

Но я також не радби наражати на видаток товариство імени Ш., бо моглоби показати ся, що ті поезії не мають вартости, або що та пані уже не має у себе тих поезий. Додаю, що та пані полька.

З правдивим поважанєм
Ром. Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 413–416. Рукопис. Оригінал.

№14

[Станіславів, 24.7. 1905]

Високоповажаний Пане Доктор!

Ось посилаю Вам обіцяні спомини про Федьковича³⁵. Вибачте, що троха припізнив ся. В четвер привезу решту. Прошу се напечатати у Вістнику, в найблизшій книжці (за серпень).

Остаю з глибоким поважанєм для Високоповажаного Пана Доктора.

Роман Заклинський
Станіславів, 24.7.[19]05.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 155–156. Рукопис. Оригінал.

№ 15

[9.08.1905]

Високоповажаний Пане Доктор!

Не було мене дома через 11 день, бо я їздив в Чорногору з хлопцями, а нині приїхав та застав Ваш лист. Манускрипту є у мене ще більше, ніж се, що я Вам післав, тож здає ся, також помістить ся в одній книжці Вістника всьо. Я решти не посилав Вам через мою прогульку. А тепер зачну дальше складати. Скоро вийде Вістник 8.книжка, кажіть мені найскорше вислати.

З глибоким поважанєм Р. Заклинський.
9/8 05.

ЛЛ. – Ф. 3. – № 157–158. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка за адресою: «Високоповажаний Пан Др. Іван Франко. Вп. Редактор Вістника. Львів. ул. Чарнецького, 26».

№ 16

[Станіславів, 13.02.1906 р.]

Високоповажаний Пане Доктор!

Буду просити Вас, напишіть мені, чи літопись підгорецького монастиря друкована в Зорі Гал. яко альбум на рік 1860, а літопись підг. монастиря, друкована в додатку до Київської Старини з р.1890, єсть одна і та сама, чи ні?³⁶

З глибоким поважанєм
Р. Заклинський.
Стан. 13/2 06.

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 159–160. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка з адресою: «Високоповажаний Пан Др. Іван Франко. Львів, ул. Чарнецького 26. Канцелярия Н. тов. ім. Шевченка».

№ 17

Станіславів, дня 8.12.[19]06.

Високоповажаний Пане Доктор!

Подав Данко³⁷ до Записок спомини мого діда про революту р.1809. Се нічого, але в тім біда, що пояснення подав зовсім неправдиві, бо не запитав ся мене, лиш з фантазії черпав. От приміром: 1) Дід мій Антон Різгофер міщанином станіславским ніколи не був. 2) Процесів з жидами ніяких не мав. 3) Спольщеним німцем не був. 4) Він помер р.1864, а не 1861. 5) Був великий антисеміт. Перед якими властями мали жиди єго очернити? 6) Не оповідає на підставі розказів сусіди свого Яна Гневушеского, лиш на підставі своїх помічень, бо преці табором стояли повстанці за єго городом.

З поважанєм
Ром. Заклинський.

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 161–162. Рукопис. Оригінал. Кореспонденційна картка з поштовими штепелями відправки та одержання з адресою: «Високоповажаний Пан Др. Іван Франко. Редактор Вістника. Львів. Ул. Чарнецького 26».

№ 18

Станіславів, 18.1.[19]08.

Високоповажаний Пане Доктор!

Будучи перед місяцем у Львові, лишив я в канцелярії тов. ім. Ш. рукопис про Федьковича. Є се кінець статі «За слідами Федьковича»³⁸.

Прошу її денебудь надрукувати де хочете, бо думаю, що до Вістника до Києва не пошлете.

Я тоді написав, що лишаю також фотографію батька Федьковичевого, але не лишив.

Долучені дві пісні народні і фотографію враз з поясненням прошу вложити в дотичні місця.

З глибоким поважанєм
Роман Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – 1630. – Арк. 163–164. Рукопис. Оригінал.

№ 19

Станіславів, 5.11.1911

Високоповажаний Пане Доктор!

Мій син Корнило³⁹ передасть Вам для напечатання пісні і записки мої про Кобилицю.

З поважанєм Ром. Заклинський.

[P.S.] Корнило мешкає в Академічному Домі ч. 52.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 165–166. Рукопис. Оригінал. Поштова листівка з поштовими штемпелями відправлення та одержання з адресою: «Високоповажаний Пан Др. Іван Франко. Львів. ул. Поніньского, 4».

№ 20

Станіславів, 13/2 [19]11

Високоповажаний Добродію!

Як Ви мали приїхати до Станіслава, я тим дуже утішився, бо дуже хотів з Вами бачити ся і поговорити про мої матеріяли до ліпшого пізнання Кобилиці, які мабуть передав Вам Корнило.

Тимчасом трапило ся мені приключка, та ще до того така прикра, що покершувала мої пляни цілком, і тому то склало ся так, що я не міг з Вами видіти ся.

Наколи би Ви, Пане Доктор, мали що мені переказати, то прошу учинити через Корнила, бо він за пару день приїде до Станіслава.

Остаю з глибоким поважанєм

Роман Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 167–170. Рукопис. Оригінал.

№ 21 ⁴⁰

[Станіславів, 8 серпня 1913 р.]

Високоповажаний Добродію!

Ось пересилаю Вам найсердечніші гратуляції. Хай би Ви прожили у кріпкому здоров'ю много літ на славу і честь народу українського, бо Вам дано єсть, піднести високо вгору Імя українського народу. Доброго здоров'я бажає Вам увесь український нарід, – не лише одиниці, хотяй би навіть несьвідомо.

Здоров'я Ваше, – се дорогоцінний скарб національний; – ззатого Вам не розпоряжати Своїм здоров'єм після Своєї і вподоби, – но в силу думок і поглядів найбистріших знатоків людського організму.

Щоби Ви змогли прожити в кріпкім здоров'ю, та позбути ся теперішньої Своєї недуги, потрібно Вам до сего конечно помочи. Тому то увесь нарід український просить Вас, – молити Вас і благає, щоб Ви доконче засягали довший час поради лікарської, та нею поволі покористували ся!

Дивіть ся! Чи бачите Ви се? – Ось трийцять міліонів народу руки підносять до Вас з мольбами: Високодостойний Добродію, ратуйте Своє здоров'я!

Се пишу на підставі ремінісценцій льовроанських, переказаних мені Богданом.

Остаю з глибоким пошануванем для Вас Високодостойний Добродію.

Роман Заклинський.
 Станіславів, 8 серпня 1913.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 171–174. Рукопис.

№ 22

Станіславів. 3/6 [19] 14

Високоповажаний Добродію!

Вашу картку з 26/5 отримав я і дякую за відомість, що передали мою рукопис про Кобилицю проф. Грушевському. Перед кількома місяцями я просив Вас Добродію, щоби були ласкаві мені звернути ту часть рукописи, що до друку непридатна, і тепер ще поновляю своє прошене. Також прошу о приспішене.

З поважанем Роман Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 175–176. Рукопис. Оригінал. Поштова листівка з поштовими штемпелями відправлення та одержання за адресою: «Високоповажаний Др. Іван Франко. Львів».

Примітки

¹ «Буковина» – найбільша українська газета на Буковині, яка виходила у 1885–1918 роках у Чернівцях і була органом народівців.

² Торгівля (*лат.*).

³ Барвінський Олександр (1847–1927) – видатний тогочасний український громадсько-політичний діяч. У 1891–1907 роках – посол до Віденського парламенту. Лідер політичного життя галичан того часу.

⁴ Маркович Опанас (1822–1867) – громадський діяч і фольклорист. Чоловік Марко Вовчок. Збирав усну народну словесність, зокрема зібрав близько 30 000 прислів'їв та приповідок, які використав М. Номис у збірці «Українські приповідки, прислів'я і таке інше». Деякий час існувала підозра, що він писав українські повісті замість своєї дружини.

⁵ Такої праці Роман Заклинський на сторінках «ЛНВ» не опублікував.

⁶ Доля цього бюрка невідома. Очевидно, НТШ його не закупило.

⁷ Барвінок Ганна (1828–1911) – псевдонім Олександри Куліш (з дому Білозерської). Була дружиною Пантелеймона Куліша.

⁸ Лист П. Куліша до О. Огоновського був опублікований у «Правді» за 1889 рік, т. XI, с. 113.

⁹ Очевидно, йдеться про музику О. Марковича до «Наталки Полтавки» І. Котляревського (1857) та опери «Чари» К. Тополі (1866), які ставив сам автор музики на сцені аматорськими силами в Чернігові та Новгород-Сіверському.

¹⁰ «Боян» – таку назву носили музично-співочі товариства у Галичині та Буковині. Перше таке товариство було організоване у Львові 1891 року.

¹¹ Шухевич Володимир (1849–1915) – визначний громадський діяч, етнограф, педагог і публіцист. Засновник «Бояну». Автор багатотомної монографії «Гуцульщина» (1897–1902). Займався видавничою діяльністю.

¹² Ушкоджено текст.

¹³ На цьому лист обривається.

¹⁴ Датується на основі поштового штемпелю.

¹⁵ На сторінках «ЛНВ» некролог не був опублікований.

¹⁶ Ідеться про так званий учительський план, що його створив Ю. Федькович, за яким, на його думку, потрібно навчати дітей у народних школах.

¹⁷ Стаття Р. Заклинського про Лук'яна Кобилицю (близько 1803–1851) – політичного діяча буковинської Гуцульщини, лідера селянського руху, посла до Віденського парламенту 1848 року, не була надрукована.

¹⁸ Бучинський Мелітон (1847–1903) – адвокат, громадський діяч Станіславщини. Його листування з М. Драгомановим видав М. Павлик у 1910 році.

¹⁹ Очевидно, що йдеться про «Австро-руські спомини. 1867–1877» (1889–1892) Михайла Драгоманова.

²⁰ Зигмунтовський Здіслав (1843–1899) – чоловік Целіни Зигмунтовської з дому Журовської. Працював суддею в Станіславі, де й помер. Після його смерті вдова з двома дітьми перебралася мешкати у Дрогобич.

²¹ Ідеться про брошуру Романа Заклинського «Чи можна Федьковича Косованом звати?», що вийшла у Львові 1895 року.

²² Мешканця Вижниці.

²³ Банилів – село теперішнього Вижницького району Чернівецької області. Як шкільний інспектор це село в 1871 році відвідав Юрій Федькович.

²⁴ Ідеться про підготований Іваном Франком до друку перший том творів Юрія Федьковича під назвою «Федькович Осип Юрій. Писання. Перше повне і критичне видане», що вийшов у Львові 1902 року.

²⁵ Смаль-Стоцький Степан (1859 – 1939) – мовознавець і педагог, визначний діяч Буковини.

²⁶ Лист, про який ідеться, не зберігся.

²⁷ Йдеться про казку Марка Вовчка «Чортова пригода», присвячену Т. Шевченкові, опубліковану в десятій книжці 79-го тому (с. 141–156) «Киевской Старины».

²⁸ «Маруся» – втрачена повість Марка Вовчка, написана у 1860-х роках в Парижі українською мовою. Повість українською мовою не була надрукована через Валусьський циркуляр 1863 року, який забороняв українську мову. Збереглися лише окремі розділи повісті. У друкованому вигляді повість уперше з'явилася 1871 року у російському перекладі самої авторки у журналі «Переводы лучших иностранных писателей» та роком пізніше, у 1872, окремою книгою під заголовком «Марко Вовчок. Маруся. Перевод съ малороссійскаго».

²⁹ Щомісячний часопис, який виходив з перервами у Коломиї впродовж 1902–1910 років.

³⁰ Терлецький Остап (1850–1902) – український громадсько-політичний діяч, публіцист та літературознавець. У 1876 і 1877 разом з І. Франком та М. Павликом його притягали до судової відповідальності за пропаганду соціалізму. Пізніше займався адвокатською практикою, був співробітником львівських видань («Молот», «Світ», «Житє і слово»). Знався з Ю. Федьковичем.

³¹ Цей твір є вільним перекладом популярної балади Й.-В. Гете «Erlkönig» (1782) і може перекладатися як «Вільховий король». Уперше був опублікований у журналі «Правда» (1868, ч. 37, с. 438–439) за автографом Ю. Федьковича, який заховався у М. Бучинського й переданий ним Науковому товаристві ім. Шевченка. Увійшов у видання: Писання Осипа Юрія Федьковича. Перше повне і критичне видання. Том 1. Поезії / 3 перводруків і автографів зібрав, упорядкував і пояснення додав д-р Іван Франко. – Льв.: друкарня Наукового товариства ім. Шевченка, 1902 р., с. 330–332.

³² Ідеться про брата Романа Заклинського Леоніда (1850–1890).

³³ Чорновик.

³⁴ Йдеться про Емілію Марошані, з якою познайомився Юрій Федькович. Коли його полк від літа 1859 року до весни 1861 року стояв у Чернівцях, він відвідував творчі вечори на квартирі вдови-німкені Марошані. Там і познайомився з дочкою господині Емілією. Юрій та Емілія покохали одне одного, та побратися їм не судилося, оскільки Федькович був офіцером і для одруження мав внести велику грошову заставу, а за одруження офіцера як запоруку дружині вимагалось внести великі гроші (так звану кавцію), яких у закоханих не було. Емілії Марошані Ю. Федькович присвятив декілька творів, деякі з них вона зберігала у своєму альбомі.

³⁵ Ідеться про статтю Романа Заклинського «За слідами Федьковича: записки з прогульки по Буковині», яка була опублікована у частині другій 31-го тому «ЛНВ» за 1905 рік (с. 205–234) та частині другій т. 32 за цей же рік (с. 179–190).

³⁶ Яка була відповідь Івана Франка, невідомо. У виданні «Зоря Галицька яко Альбум на год 1860. – Львов, 1880. – С. 225–251» А. Петрушевич опублікував «Жизнь преподобнаго отца Иова, основателя ставропигиальной Скитской обители чину

св. Василя, списана сучасником ієромонахом Ігнатієм із Любарова». Очевидно цю розвідку мав на увазі Р. Заклинський. Розвідку «Летопись подгорецкого монастыря» за підписом Мирон*** Іван Франко опублікував у журналі «Киевская Старина, т. XXX, кн. 7, с. 121–128 за 1890 рік. Частково А. Петрушевич цей рукопис описав у своїй «Сводной галицко-русской летописи с 1600–1700 годов».

³⁷ Заклинський Богдан (1886–1946) – син Романа Заклинського.

³⁸ Див. прим. 35.

³⁹ Заклинський Корнило Романович (1889–1966) – український педагог, поет, фольклорист, літературознавець, перекладач, культурно-освітній та громадсько-політичний діяч. Син Романа Заклинського. Брат Ростислава Заклинського та Богдана Заклинського.

⁴⁰ Лист написано з нагоди 40-літньої діяльності Івана Франка.

Листи Богдана Заклинського до Івана Франка

№ 1

[Станіславів, 13.6.1905]

Високоповажаний Пане Доктор!

Прошу простити, що хотяй незнакомий, осмілююся до Вас писати. Прислав учитель Микола Яців маму батькови¹ свої поезії, може Ви їх з'ужиткуєте². Провідна гадка добра, лиш слова неможливі і ритм. Як би так Ви перетворили сі поеми, то й можна б тоді їх читати.

Всяких поезій різних авторів яб міг Вам достарчити цілу фіру.

Про Федьковича та Кобилицю³ батько вже кінчить.

Остаю з глибоким поважанем.

Богдан Заклинський

(ул. Галицька ч.71)

Станіславів 13.6. 1905

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 115–118. Рукопис. Оригінал. На першій сторінці приклеєна марка зі зображенням Михайла Драгоманова.

№ 2

27./6.1905.

Високоповажаний Пане Доктор!

Ваш лист дуже мене утішив. Я, яко студент, не сподівався від Вас одержати такий щирий лист. Дуже мені прикро, щом не спомігся борше відписати, але я був в дорозі.

Етнографічні записки всякого рода я роблю всюди, де лиць мож. Приповідки нотую собі підчас розмови з селянами.

Посилаю Вам тепер де-що, може хоть якось частинка Вам придасться.

Що ж до пошукування по церквах, то використовую всяку нагоду, щоби заглядати між старі папери. Попи по найбільшій часті аристократи, а мають сей звичай, що як приходять на нову парафію, наказують дякови попалити всі старі папери: «бо ми собі тепер заведемо нові, а на старі начхатъ!»

Друге знов покликають ся, що «єпископ не дозволяє». Лиш де-що дасть ся ще захопити з етнографії, маю ще в себе байки та історичні перекази.

Прошу ласкаво написати, чи документи громадські з 1870–80 і 90. років булиби придатні до чого, бо яб міг їх роздобути з Ляховець (в пов.[іті] Богородч[анським].). Там тепер війтом Дмитро Басараб, радикал, то дозволить забрати, тимбільше, що не мають їх де помістити. Кілька кавалків я вже відослав з відтам до бібл.[іотеки] Н.Т.і.Ш.

Також всякі «листи небесні» з домашньої бібліотеки я відіслав там же.

Тепер посилаю. Вам умисне куплений «Лист небесний», найновіше видане; може сего не маєте.

В буковинських церквах є много такого матеріялу; Прошу звернути ся до редакції «Проміня»⁴, а учителі повинні Вам помочі.

Остаю з глибоким поважанєм
Богдан Заклинський.

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 119–122. Рукопис. Оригінал.

№ 3

[Станіславів, 9.X. 1905]

Високоповажаний Пане Доктор!

Простіть, що забираю Вам такий дорогий час. Апокріфів не удаю ся мені роздобути, лиш придбав Вам троха приповідок, котрі й пересилаю⁵. В паперах мого прадідаб я найшов лист з 1848. р. та якісь релігійні розвідки; прошу їх переглянути , чи є в них що цікавого. Потім прошу ласкаво передати ці папери і бібліотеку Н.Т.ім.Ш.

Підчас прогульки до Підгорець показував о. Пачовський⁷, брат проф. Василя⁸, завідатель парохії в Підгірцях коло Золочева, переклад Євангелія з XVIII. ст. з обясненнями, друкований мабуть у Львові.

Чи здадуть ся до чого зібрані мною приповідки?

Поручаю ся ласкавій памяти та остаю з глибоким поважанєм.

Богдан Заклинський
Станіславів, 9.X. 1905

ІЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 123–126. Рукопис. Оригінал.

№ 4

Станіславів. 23.IX.1906

Високоповажані Добродію!

Кружок самоосвіти укр.[аїнських] гімназістів та семінаристів просить Вас, щоб Ви були ласкаві прислати Свою фотографію з власноручним підписом (на адресу Б. Заклинського, Станіславів, ул. Галицька, ч. 71), бо кружок заміряє видати переписні листки з Вашим портретом⁹. Хочемо видавати цілу серію карток з видами наших передових діячів, тому на першим місци звертаємо ся до Вас з сею маленькою просьбою.

З глибоким поважанєм за станіславський кружок молодежи

М. Федюшка¹⁰

Богдан Заклинський

Р. S. Рівночасно посилаємо Вам:

1 лист божий (рук.)

1 стара молитва

Б.[огдан] З.[аклинський]

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 127–130. Рукопис. Оригінал.

№ 5

Жабє, 28/XII. 1911.

Високоповажаний Пане Доктор!

Посилаю Вам кілька призбраних мною приповідок. Може вони ще придадуться Вам для доповнення виданих материялів. Я посилав і давніше.

При сій нагоді не можу оминати ще одної події.

Се велика честь для мене, що Ви, Пане Доктор, написали спеціальну рецензію на мою брошурку «Всеукраїнський катехизм»¹¹ в ч. 49 г.[азети] «Неділі»¹². Але Ви трохи за остро її скритикували. Через те тепер я мушу боронити ся. Подаю Вам коротке виясненя:

Передусім, се популярна брошура, призначена для молодіжи, міщан і селян. Їм подала вона багато нових відомостей, як довідуюсь про се зі всіх сторін. А тимчасом Ви, Пане Добродію, приложили до неї ту міру, якою міряють ся наукові книжки. Читаю в рецензії: «Нема що входити подрібний розбір сеї книжки, а досить буде спинити ся на деяких деталях» (!!!).

А чи се можна робити так зі звичайною агітаційною брошурою? Чи критикував хто в сей спосіб брошурки? Чи не найшли Ви ні одного plus, а тільки самі minus-и? Значить ся. Вона тільки шкодить читачам? Таж в деталях кожду нашу наукову книжку можна зачепити, а не то безпретенсіональну брошуру! А чи є в Вашій критиці хоть одна вказівка, як би треба такий «катехизм» поправити чи змінити, бо знаєте, що мають появи́ти ся ще й дальші части, II, III, IV?¹³

Деякі Ваші уваги зовсім влучні. Прим.[іром]: «Автор менше здібний до уложеня такого катехизму» і т. д. Се правда. Але я, бачучи недостачу та пекучу потребу такого катехизму, взявсь його зладити і видати. Вже третій рік збираю матеріяли з різних творів наших і чужих і остаточно склеїв з того якусь цілість при помочи товаришів та на їх бажанє, а вони давали мені різні інформації. Я етнограф, чи газетник, або і учитель лише не «partemann», ні «агітатор». Через те великі труднощи я мав при уложеню, а переробляв кілька разів. Як вже було готове, переписав та не було грошей, щоб видати. І я мусів щадити з моєї і так скупенької народно-учительської платні (а в горах дорожня!), шукати бічних занять, щоб з того видрукувати катехизм. Виплачую ще й тепер.

Друкував у Вишніци для того, щоб галицька прокуратура не сконфіскувала, і, що з Кутів мені було близько на Вишніцю.

Але таки листовий друк ч. 2 «українські заповіді», (передруковані з брошури «Справа української інтелігенції»), черновецька прокуратура сконфіскувала і я втратив кільканайцять корон. До тепер я був на посаді учительській в Зеленій коло Буркута. Приходить до мене жандарм з багнетом і розпорядженєм на конфіска́ту. Забрали в мене 1000 примірників. Тепер жандарми уважають мене за революціонера. Се мені байдуже.

Але не знаю, як зробити, щоб дальші випуски «катехизму» не сконфіскували. Часть II буде: «Наші потреби культурні і економічні», ч. III.: «Як повинна рядити ся Україна?», ч. IV. практична: «Як нам поступати?». «Криптонім Вс.К.» – се значить: авторови «Вс. Катехизму». Про красу нашої мови і про пісню укр. [аїнську] – взято з календарика «Просьвіти»: «Русалка» за р. 1910., а Ви з сего робите мені закид. А що до того висказу, що « такої самої мови , як наша , нема ніде в сьвіті», при сьому я обстаю. Бо як теж інакше пояснити дітям прим.[іром] гуцульським окремішність нашої мови?

Не гожуся з висказом, що велика часть питань в катехизмі наївна до глупоти (!). Може одно або два питання є такі, що без них можна обійти ся , але «велика часть» +– се мені дивно, бо вчислено там лиш 5. Прим[іром] питання: «Чи маємо свою історію» – порадив мені один українець з Росії, бо воно потрібне. Якби Ви прийшли до читальні, чи до иньшого товариства на селі чи місточку, або до дому міщанина, або провінціального «інтелігента», то побачилиб , чи треба таких питань. Я переконавсь, що вони, а особливо «женцка пола» не знає, що се історія. Там такав же «тьма кромішная»! А мене се болить. Я хотів би бачити всіх українців свідомимим, завзятим.

«Чим можемо повеличати ся?»¹⁴, – також важне питанє, бо не всякий народ може сим самим повеличати ся. Очевидно, що для великомійської інтелігенції воно – знана річ. «Що треба все памятати?» – но, се можна опустити. Що до «зрадників», за яких Ви так мене зганьбили, то з тих рядків аж видко, що тут мова про хрунів та кацапів, по газетньому, а не про тих вчених, котрих невідрадни обставини життя примусили шукати зарібку поміж чужими. Таж вони не мусять зараз відрікати ся зовсім від нашого народа! Се було висказано у формі невідповідній, і се справді промах, а властиво «kiepski wic»¹⁵, здасть ся не мій.

В дальшій часті сего не буде. Та прошу порівняти мій катехизм з катехизмом Ал. Борковського¹⁶, виданим «Народним Комітетом» у Львові 1910, а побачите, чи є яка різниця поміж ними. В тамтїм лиш сама полеміка з кацапами; проте і мені важко було устерегти ся від деяких невідповідних слів. Якби було друге виданє «Всеукр[аїнського] катехизму» (бо має по селах попит), то вже без тих висказів, згідно з Вашими увагами¹⁷.

Також я зовсім не мав охоти і не пошанувати відмінну людську індивідуальність, бо я і сам роблю тільки те, що уважаю за відповідне, і сам не можу згодити ся на діяльність теперішніх наших патріотів.

Зібравши все те разом, я чую ся покривдженем Вашою рецензією. Се перша довша рецензія, а така остра. Лиш в Гром[адськїм] Голосі згадано, що про деякі річи треба знати, а у нас про се до тепер майже не писало ся». Не знаю навіть, що тепер робити, щоби опінію добру до «катехизму» знов привернути., чи писати відповідь в редакцію «Неділі», чи що.

Рівночасно прошу о вказівки, як маю поступати на дальше при видаваню. Дуже Вас о се прошу. Кому дати рукопис до прочитаня?

При тїм залежить менї, щоб ніхто і на дальше не знав, хто автором «Вс. Катехизму». «Всеукраїнські заповіді» є в бібліотеці Н.Т.Ш. у Львові – один примірник.

Остаю з глибоким поважанєм.

Богдан Заклинський.

Примітки

¹ Заклинський Роман (8.04.1852–20.03.1931) – український літературознавець, історик та етнограф.

² Прислані поезії учителя Миколи Яціва у «Літературно-науковому вістнику», де на той час працював Іван Франко і найімовірніше могли бути поміщені, не були надруковані [13].

³ Ідеться про «За слідами Федьковича: записки з прогульки по Буковині», які були надруковані у другій частині 31-го тому «ЛНВ» за 1905 рік.

⁴ «Промінь» – педагогічний двотижневик, орган українського вчительства Буковини і Галичини. Який у 1904–1907 роках виходив у Вашківцях, головним редактором якого був І. Герасимович, а співредактором І. Карбулицький.

⁵ Зібрані приповідки Іван Франко опублікував у першому та другому томах «Галицько-руських народних приповідок».

⁶ Заклинський Олексій (1791–1833) – парох Озерян Товмацького повіту на Станіславщині.

⁷ Очевидно, помилкове твердження. Згідно з даними шематизмів на той час парохом у Підгірцях коло Золочева у 1898–1905 роках був о. Андрій Дольницький, а у 1905–1922 о. Теодор Кузмів.

⁸ Василь Пачовський (1878–1942) – відомий український поет.

⁹ Задум не вдалося реалізувати. Установити, чи вислав Іван Франко свою світлину, не вдалося.

¹⁰ Микола Йосифович Федюшка (1889–1919) – відомий літературознавець та критик під псевдонімом Микола Євшан.

¹¹ Ідеться про «Всеукраїнський катехизм».

¹² Рецензію під назвою «Що мусить знати кожний українець?» Іван Франко опублікував у № 490 газети «Неділя» від 17 грудня 1911 року (с. 5). Стаття не була внесена в основний корпус 50-томного видання творів Івана Франка. З'явилася тільки 2011 року у 54 томі (с. 875–878).

¹³ Наступні випуски задуманої праці не вийшли.

¹⁴ Брошура мала такі розділи: «Чи є ще на світі інші народи?», «Чи ми маємо свою історію?», «Чим можемо повеличати ся?», «Що треба все пам'ятати?» та «Що значить нищити зрадників?».

¹⁵ Поганий жарт (польс.).

¹⁶ Олександр Борковський (1843–1921) – український письменник, журналіст та педагог. У 1889–1895 роках був директором Дрогобицької гімназії, у 1886, 1888 та 1897 роках редагував журнал «Зоря», входив до складу редакційного комітету «ЛНВ». Зауваги Івана Франка були враховані і під назвою «Що треба знати кожному українцеві?», ще два випуски цієї брошури побачили світ у Відні 1915 та 1916 роках.

Лист Корнила Заклинського¹ до Івана Франка

Львів, 20 грудня 1911

Високоповажаний Пане Доктор!

Учора одержав я лист від батька² з порученням віднести Панови Докторови матеріяли³, що батько назбирав до Лукіяна Кобилиці⁴. Також довідуюся, що батько вже давно обіцяв передати П. Докторови ті матеріяли, хоч мені не казав віднести їх.

Щоб виповнити поручення, ходив я вже двічі до Вас, вчора і нині, але до хати добутися не міг. Супроти того посилаю рукописи поштою, щоби справа ще далі не проволікалася.

Матеріялів батько не друкував через вісім літ через родинні невзгоди.

Долучаю до матеріялів про Кобилицю також спогади Кантеміра про 1848 рік в Чернівцях та у Львові та невеличку замітку, що відноситься до участі Українців в мадярським повстанню – все те вишукано в батькових паперах⁵.

Остаю з глибоким поважанем.

Корнило Заклинський
Студ. філь.

ЛЛ. – Ф. 3. – № 1630. – Арк. 139–140. Рукопис. Оригінал.

Примітки

1. Син Богдана Заклинського.
2. Роман Заклинський.
3. Стосовно матеріялів про Лук'яна Кобилицю велося тривале листування між Романом Заклинським та Іваном Франком (див. листи Романа Заклинського до Івана Франка).
4. Як зазначав Іван Франко у вступному слові до своєї розвідки «Лукіян Кобилиця. Епізод із історії Гуцульщини в першій половині XIX ст.», вперше опублікованої в ЗНТШ, т. 49, кн. 5 за 1902 рік (с. 1–40), що скористатися матеріалами, зібраними Р. Заклинським, не міг.
5. Ці матеріали у фонді Івана Франка відсутні.

LETTERS FROM THE ZAKLYNSKIA TO IVAN FRANKO

Roman HORAK

*Lviv National University named after Ivan Franko,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79001,
e-mail: r.d.horak@gmail.com*

Bohdan CHUDIYOVYCH

*Lviv National Literature-Memorial Museum of Ivan Franko
150–152, Ivan Franko Str., Lviv, Ukraine, 79011,
e-mail: chudiyovych@ukr.net*

This is the first publication of the letters from Roman, Leonid, Bohdan, and Kornyl Zaklynski to Ivan Franko. The letters describe Ivan Franko's work on publication of Yurii Fedovych's work, on the monograph about Lukyan Kobyltsia, and a whole range of works. The letters also offer a lot of valuable material on social and political relations in Galicia and Bukovyna of that time.

Keywords: Roman Zaklynski, Bohdan Zaklynski, Leonid Zaklynski, Kornyl Zaklynski, Yurii Fedovych, Lukyan Kobyltsia, Marko Vovchok, Opanas Markovych, letters.